

UNIVERSITY OF TAMPERE

This document has been downloaded from
TamPub – The Institutional Repository of University of Tampere

 Publisher's version

The permanent address of the publication is
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201406021535>

Author(s): Keinonen, Heidi
Title: Metodologia prosessina : tutkimusasetelman rakentuminen
televisiohistorian tutkimuksessa
Main work: Radio- ja televisiotutkimuksen metodologiaa : näkökulmia
sähköisen viestinnän tutkimiseen
Editor(s): Keinonen, Heidi; Ala-Fossi, Marko; Herkman, Juha
Year: 2008
Pages: 121-136
ISBN: 978-951-44-7631-0
Publisher: Tampere University Press
Discipline: Media and communications
Item Type: Article in Compiled Work
Language: fi
URN: URN:NBN:fi:uta-201406021535

All material supplied via TamPub is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorized user.

METODOLOGIA PROSESSINA

Tutkimusasetelman rakentuminen televisiohistorian tutkimuksessa

Heidi Keinonen

Metodologisissa valinnoissa kiteytyy paljon muutakin kuin vain se, miten tietty tutkimus on tehty. Valinnat paljastavat tutkijan käsityksiä itsestään, tiedon luonteesta, tutkimuskohteestaan, omasta tieteenalastaan ja sen suhteesta muihin tieteisiin. Näillä käsityksillä on myös normatiivinen ja ihanteellinen ulottuvuutensa: millaista tutkimusta pitäisi tehdä ja millaista tutkimusta minä voisin tai haluaisin tehdä (Koivunen 2004, 228). Siksi metodologisten ratkaisujen tekeminen vaatii usein pitkällistä pohdintaa ja saattaa viedä suuren osan tutkimuksen tekemiselle varatusta ajasta ja energiasta.

Käsittelen tässä artikkelissa metodologiaa prosessina, jonka aikana tutkimus löytää lopullisen muotonsa. Tutkimusjulkaisuissa metodologisiin valintoihin liittyvät vaikeudet ja epävarmuudet on yleensä piilotettu ja tutkimus pyritty esittämään johdonmukaisesti kohti tuloksia etenevänä jatkumona. Teen tätä prosessia näkyväksi esittelemällä oman tekeillä olevan väitöskirjatutkimukseni etenemistä ja erityisesti niitä vaiheita, joissa olen tähän mennessä tehnyt tutkimukseni lopputulosten kannalta merkittävimpiä metodologisia ratkaisuja.¹

Tutkimukseni kohteena on suomalainen kaupallinen televisio vuosina 1956–1964. Tutkimusajanjaksollani Suomessa toimi kaksi kaupallista televisioyhtiötä, Mainos-TV ja TES-TV, josta myöhemmin tuli ohjelmayhtiö

---

¹ Anu Koivunen valottaa toisenlaisen tutkimuksen tuotantohistoriaa artikkelissaan ”Mihin katse kohdistuu? Feministisen elokuvatutkijan metodologinen itsereflektio” (2004), jossa hän kertoo tarinan oman väitöskirjansa syntyvaiheista.

Tesvisio. Tärkein tutkimuskysymykseni koskee kaupalliseen televisioon liitettyjä merkityksiä, joita etsin ohjelmistojen rakentamisen käytännöistä, ohjelmistoista ja vastaanotosta. Tarkastelen tutkimuskohdettani televisio-kulttuurin eri ulottuvuuksien – tuotannon, tekstin ja vastaanoton kautta – mutta pysyttelen yksittäisten ohjelmien sijaan institutionaalisella tasolla.

Sekä aiheeni että aineistoni ovat aikaisemmin käyttämättömiä, joten ajattelin aluksi uuden tiedon tuottamisen riittävän tavoitteeksi yhdelle tutkimukselle. Vakaa aikomukseni oli jättää metodologiset kehittelyt muiden huoleksi. Toisin kuitenkin kävi: jotta pystyin hyödyntämään uusia aineistoja ja tutkimaan televisiohistoriaa uudesta näkökulmasta, jouduin myös työstämään perinteisestä tv-historian tutkimuksesta poikkeavan tutkimusasetelman.

Olen pyrkinyt rakentamaan mahdollisimman koherentin ja valitsemaani kohteeseen sopivan tutkimusasetelman sen sijaan, että olisin järjestelmällisesti halunnut noudattaa (tai rikkoa) minkään tieteenalan metodologisia sääntöjä. Tämä periaate on johtanut tieteenalarajojen ylittämiseen, eikä tutkimustani siksi voi tarkastella tyypillisenä väitöskirjana edes omassa oppiaineessani tiedotusopissa. Vaikka jokainen tutkimus on erilainen, kohtaamani metodologiset ongelmat ovat kuitenkin sellaisia, joihin useimmat tutkijat jossain vaiheessa törmäävät.

Tutkijan tiedonintressi tutkimusaiheen suuntaajana

Väitöskirjatutkimukseni käynnistyi sekä tietyn aineiston olemassaolosta että tarpeesta ideoida tutkimusaihe. Tesvisiossa työskennelleet tv-pioneerit olivat 2000-luvun alussa keränneet hajanaisen materiaalinsa arkistoksi, jota he tarjosivat Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksen käyttöön. Olin juuri valmistunut laitokselta ja tarvitsin nopeasti tutkimussuunnitelman voidakseni hakea paikkaa viestinnän alan tutkijakoulusta. Tutkimusaihetta pohtiessani väitöskirjani ohjaajat toivat esiin mahdollisuuden käyttää Tesvisio-aineistoa ja haastatella ”Tessin eläkeläisiä”. Suomalaisen television varhaisvuosiin liittyvä aihe vaikutti hyvältä, koska siinä yhdistyivät kaksi mielenkiintoni kohdetta, televisio ja historia.

Kirjoitin ensimmäisen tutkimussuunnitelmani ilman kunnollista käsitystä siitä, mikä tutkimussuunnitelma ylipäänsä on. Lohkaisin siinä tutkimuskohteekseni melkoisen palan suomalaista tv-historiaa 1950-luvulta 2000-luvulle. Halusin tutkia kaupallisen televisiotoiminnan historian murroskohtia ja niiden ilmenemistä ohjelmistossa, erityisesti tietyissä lajityypeissä. Minua alkoi viehättää ajatus kaupallisuuteen, matalaan kulttuuriin ja viihteellisyyteen liittyvästä tutkimuksesta ja jonkinlaisesta kapinoinnista Yleisradio-tutkimuksen valtavirtaa vastaan.² Tutkimukseni kohde ja toteuttamistavat jäivät kuitenkin melko hahmottomiksi, joten myös tutkijakoulupaikka jäi saamatta. Seuraava tutkimussuunnitelma fokusoitui MTV:n ohjelmistokulttuurin muutoksiin 1950-luvulta 2000-luvulle sekä siihen, miten televisiotoiminnan erilaiset markkinat ovat vaikuttaneet näihin muutoksiin. Tämäkin versio oli vielä kaukana lopullisesta, mutta sen avulla sain apurahan, jonka turvin pääsin työstämään tutkimussuunnitelmani toteuttamiskelpoiseksi.

Historiallisen aineiston saatavuus näytti aluksi ongelmalliselta. Kun sain tietää Elinkeinoelämän keskusarkistossa Mikkelissä olevasta Yleisradion lehtileikekokoelmasta, päätin ulottaa tarkasteluni myös kaupallista televisiota koskevaan julkiseen keskusteluun. Tavoitteenani oli tutkia, miten kaupallinen televisio on rakentunut ohjelmistoissa ja julkisessa keskustelussa. Muotoilin jälleen tutkimussuunnitelmaani uuteen uskoon: tutkimuskohteekseni valikoituivat nyt lopullisesti kaupallisen television merkitykset.

Samalla, kun tietämykseni tutkimuskohteesta on syventynyt, ovat tutkimuskysymykseni siis rajautuneet yhä tarkemmin. Tutkimusperiodiksikin valikoitui lopulta vain vajaat kymmenen suomalaisen television ensimmäistä toimintavuotta. Kyse ei kuitenkaan ole siitä, että myös tiedonintressini olisi kaventunut – pikemminkin päinvastoin. Tutkimusaiheen tarkempi rajaaminen mahdollistaa sen syvällisemmän ymmärtämisen. Tutkimusaiheen valintaa ohjaavat paitsi kiinnostus ymmärtää tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä myös tähän tiedonintressiin liittyvät ennako-oletukset siitä, mikä on tärkeää ja tutkimisen arvoista. Televisiohistorian tutkimuksessa kohdet-

---

2 Yleisradion asemasta suomalaisessa viestinnän historian tutkimuksessa ks. esim. Hujanen (2004); Keinonen (2005).

ta on tavallisesti lähestytty instituution näkökulmasta, jolloin tutkimuksen keskiöön ovat nousseet hallinnolliset toimenpiteet ja poliittinen päätöksenteko. Pidän kuitenkin tärkeänä tarkastella televisiohistoriaa myös television tekijöiden ja katsojien silmin. Ymmärtääkseni paremmin sitä tutkimusperinnettä, josta halusin jossain määrin irrottautua, päätin luoda katsauksen suomalaisen televisiohistorian tutkimukseen.

Asemoituminen tieteenalalle

Taisto Hujanen, toinen väitöskirjani ohjaajista, oli aikaisemmin tarkastellut metodologista siirtymää yleisradiotutkimuksesta mediatutkimukseen (Hujanen 1997). Vastaava muutos oli toki nähtävissä myös varsinaisessa televisiotutkimuksessa, mutta artikkelin kirjoittamista seuranneiden vajaan kymmenen vuoden aikana kiinnostus televisiotutkimusta kohtaan oli selvästi elpynyt ja tekeillä oli aivan uudenlaistakin tutkimusta. Erityisesti meneillään olevaa muutosta hahmottaakseni kirjoitin katsauksen suomalaisessa televisiohistorian tutkimuksessa tapahtuneista muutoksista. Erottelin siinä kolme toisiaan jossain määrin kronologisesti seuraavaa vaihetta: televisioinstituutioiden tutkimuksen, ohjelmien ja tuotannon tutkimuksen sekä television merkitysten tutkimuksen. (Ks. Keinonen 2005.)

Televisioinstituutioiden tutkimus edustaa niin sanottua ensimmäisen sukupolven historian tutkimusta, jossa tutkimuskohteena ovat tietyn instituution toiminta ja suhde yhteiskuntaan sekä toissijaisesti instituution tuotteet, ohjelmat. Tämän tyyppistä tutkimusta tyypillisimmillään Suomessa edustaa Raimo Salokankaan kirjoittama Yleisradion historian toinen osa, *Aikansa oloinen* (1996), joka tosin on instituution itsensä tilaama ja tuottama. Kaupallisen television osalta akateeminen historian kirjoitus puuttuu lähes täysin, mutta televisioyhtiöiden johtajien muistelmat lähestyvät käsitteilytapansa puolesta institutionaalista historian tutkimusta. Sekä Vilho Lukkarisen ja Väinö Nurmimaan kokoama TES-TV:n ja Tesvision historia *Kun telkkari Suomeen tuli* (1988) että Mainos-TV:n entisen toimitusjohtajan Pentti Hanskin *Pöllön siivin* (2001) asettavat historian kirjoituksessa etualalle televisioinstituutioiden hallinnolliset toimenpiteet ja niihin liittyvät poliittiset ja taloudelliset päätökset.

1980-luvulla televisiotutkimuksen painopiste siirtyi ohjelmiin ja niiden tuotantoon. Myös yleisön roolia aktiivisena vastaanottajana korostettiin ja ohjelmien vaikutusten sijaan alettiin tutkia niiden tulkintaa, vastaanottoa ja merkitystä katsojille. Ohjelmatuotantojen historiaa käsittelevän tutkimuksen tienraivaajina Suomessa ovat toimineet Taisto Hujasen (1993) raportti *Ajankohtaisen kakkosen* historiasta sekä Iris Ruohon (2001) TV2:n draamasarjojen tuotantoa käsittelevä väitöskirja.

Metodologisesti siirtymä merkitsi kulttuurintutkimuksen menetelmien ja tutkimustapojen esiinmarssia. Vaikka jotkut tutkimussuunnitelmani edustivat nimenomaan ohjelmien ja tuotannon tutkimusta, en kuitenkaan tuntenut tällaista lähestymistapaa täysin omakseni. Sen sijaan, että olisin tutkinut kaupallisen television tiettyjen ohjelmien merkitystä yleisölle, halusin tarkastella kaupallisen television suhdetta yleisöön ja ympäröivään yhteiskuntaan kaksisuuntaisena prosessina, jossa käsitys kaupallisesta televisiosta rakentuu.

Tukea ajatuksilleni löysin sekä suomalaisesta että yhdysvaltalaisesta televisiohistorian tutkimuksesta. Christopher Andersonin ja Michael Curtinin (2002, 17) mukaan mediahistorian tutkimuksessa on vuosituhannen taitteessa siirrytty kohti kulttuurihistoriallista tutkimusta³. Tämä muutos merkitsee, että mediaa ei enää pidetä joukkona olemassa olevia faktoja, vaan se käsitetään jatkuviksi sosiaalisiksi prosesseiksi, joissa sitä käytön kautta määritellään yhä uudelleen (emt.). Tutkimuksen kohteena voi tällöin olla mentaliteetti, käsite tai jokin muu abstrakti asia instituution ja ohjelmien sijaan. Arvomaailmaani sopi hyvin myös ajatus siitä, että televisiohistoriaa tutkitaan ja kirjoitetaan alhaaltapäin, televisiota jokapäiväisessä elämässään määrittelevien ihmisten näkökulmasta (emt., 18–19).

Tätä televisiohistorian tutkimuksen kolmatta sukupolvea, television merkitysten tutkimusta, edustavat Suomessa muun muassa Hannu Salmen (1997) tutkimus 1940–1950-lukujen populaarista televisiokeskustelusta, Mari Pajalan (2006) väitöskirja kansallisuuden performatiivisesta rakentumisesta Eurovision laulukilpailuun kytkeytyvässä suomalaisessa media-

---

3 Ks. pohjoismaisessa tutkimuksessa tapahtuneesta muutoksesta myös Salokangas (2005, 490).

aineistossa ja Sari Elfvingin (2008) väitöskirja televisiosarjoja ja -tähtiä koskevasta lehtikirjoittelusta 1960–1970-luvuilla. Edellä mainituissa väitöskirjoissa lähestymistapa on vahvasti kulttuurihistoriallinen: laajojen metodologisten pohdintojen sijaan niiden suurimmat ansiot löytyvät kattavien aineistojen käsittelystä ja kontekstin rakentamisesta aineistosta käsin. Tutkijan valitsemat tavat tehdä tutkimustaan ovat siis luettavissa lähinnä rivien välillä. Tiedotusopin tutkimusperinteeseen kasvaneena tutkijana minulle tuotti pitkään vaikeuksia ymmärtää, miten kulttuurihistoriallista tutkimusta käytännössä oikein tehdään. Koska ei ole olemassa yhtä ainoaa oikeaa tapaa tehdä historiallista tutkimusta, edellyttää omien tutkimustapojen löytäminen vahvaa tutkijuutta, joka kasvaa vasta tutkimusprosessin aikana vuorovaikutuksessa muiden tutkijoiden kanssa.

Jälkikäteen on toki helppo todeta, etten valinnut tutkimuskohdettani tyhjiössä. Tutkimuksen trendit vaihtelevat, ja yhä useammat televisiotutkimuksetkin ovat keskittyneet tarkastelemaan television merkitystä yleisille kulttuurisille kehityskuluille ja päinvastoin. Lopulta siis myös oman tutkimukseni paikka löytyi kolmannen sukupolven televisiohistorian tutkimuksien joukosta. Toki suomalaisen kaupallisen television instituutiohistorialle olisi ollut tilausta, eikä uusia tutkimuskohteita olisi ollut vaikea löytää ohjelmistostakaan. Valinta mahdollisti kuitenkin sen, että saatoinkin tarkastella kaupallista televisiota nimenomaan sosiaalisena käytäntönä, joka rakentuu televisiotoiminnan arjessa, katsojien ja television tekijöiden sille antamissa merkityksissä.

Tutkimusaineistojen valinta

Tutkimukseni kohteena olivat siis aluksi ohjelmistot ja ohjelmat. Tarkastellessani erityisesti TES-TV:n ja Tesvision ohjelmatioja havaitsin, että kaupallisten yhtiöiden ohjelmistot olivat melko erilaisia kuin nykyään. Esi-merkiksi TES-TV:n ohjelmistossa oli kyllä amerikkalaisia seikkailusarjoja, musiikkiviihdettä ja sketsejä, mutta myös koulutelevisiokokeiluja, uskonnollista ohjelmaa ja poliittisia keskusteluja, joita ei pidetä kaupalliselle televisiolle tyypillisinä ohjelmina. Jo tutkimukseni alkuvaiheessa aloin pohtia,

miksi kaupallisen television ohjelmisto oli alkuvuosina niin monipuolista ja olosuhteet huomioon ottaen myös kunnianhimoista ja miksi nämä ohjelmiston piirteet on suomalaisessa televisiohistorian tutkimuksessa tyystin sivuutettu. Millainen tämä suomalainen kaupallinen televisio alkuvuosinaan oikein oli ja missä määrin sitä ylipäättään voidaan pitää kaupallisena? Myös väitöskirjani ohjaajien ehdotukset nostaa tarkastelun kohteeksi nimenomaan kaupallisuuden käsite suuntasivat vähitellen tutkimukseni fokusta kaupalliselle televisiolle annettuihin merkityksiin.

Koska aihetta ei ole aikaisemmin tutkittu, tutkimukseni täytyi tukeutua teorian sijaan aineistoon ja intuitioon. Päätin luottaa siihen, että aineistosta nousisi esiin tutkimuskysymysteni kannalta tärkeitä teemoja. Tutkimusaineistoni valintaa ohjasi erityisesti alkuvaiheessa historiantutkimuksen periaate, joka asettaa tavoitteeksi kaiken relevantin aineiston keräämisen (Hietala 2001, 22). Tutkimusta tehdessäni yleinen kiinnostus televisiohistoriaa kohtaa on kuitenkin jatkuvasti kasvanut esimerkiksi suomalaisen television 50-vuotisjuhlien myötä, ja erilaisia arkistoja ja aineistoja on avautunut tutkijoiden käyttöön. Koska aineistoa oli lopulta saatavilla odotettua paremmin, olen työekonomisista syistä joutunut tinkimään tästä periaatteesta. Aineistoni on silti laaja ja ennen kaikkea monimuotoinen. Kolme tärkeintä aineistokokonaisuuttani muodostavat haastattelut, ohjelmatiedot ja lehtikirjoitukset, joita täydennän arkistoaineistolla ja aikalaisteksteillä.

Ensimmäinen osa aineistostani muodostuu tutkimusajankohtanani TES-TV:ssä, Tesvisiossa tai Mainos-TV:ssä työskennelleiden henkilöiden haastatteluista. Etsin haastateltavakseni henkilöitä, joilla olisi työtehtäviensä takia jonkinlainen kokonaisnäkemys yhtiön ohjelmatoiminnasta. Tällaisia olivat lähinnä toiminnanjohtajat ja ohjelmapäälliköt. Koska kaikkia ohjelmapäälliköitä ei ollut enää mahdollista haastatella eivätkä tehtävät olleet televisio toiminnan alkuvuosina selvästi eriytyneet, olen haastatellut myös myyntipäälliköitä ja ohjaajia. Myyntipäälliköt hoitivat suhteet mainostajiin ja sponsoreihin, ja vahvojen ohjaajapersoonien kädenjälki näkyi alkuvuosien tv-ohjelmistoissa muun muassa uusina ohjelmaideoina. Yllättävän moni mahdollisista haastateltavista oli työskennellyt sekä TES-TV:ssä tai Tesvisiossa että Mainos-TV:ssä, joten pyrin haastattelemaan nimenomaan tällaisia henkilöitä. Uskoin heidän pystyvän parhaiten kuvaamaan yhtiöiden välisiä

eroja. Tutkimusaiheeseen perehtyessäni alkoi nimittäin näyttää siltä, että vaikka tietyt piirteet yhdistivät kaupallisia televisioyhtiöitä, ne olivat monessa suhteessa myös hyvin erilaisia.

50 vuoden ajallinen etäisyys tutkimuskohteeseen teki muistitietoaineiston käyttämisestä haastavaa. Televisiotoiminnan alkaessa useimmat haastattelutavistani olivat olleet nuoria opiskelijapoikia, mutta haastatteluhetkellä monet heistä olivat jo jääneet eläkkeelle merkittävistä asemista suomalaisessa yhteiskunnassa ja liike-elämässä. Haastateltavien elämäkokemukset ja näkemykset, joissakin tapauksissa myös haastateltavien ikä ja terveydentila, kuuluivat haastatteluissani ja pakottivat pohtimaan, millaisina lähteinä haastatteluja voi käyttää. Haastattelujen avulla saamani tieto on kuitenkin ainutlaatuista, koska televisiotoiminnan alkuvuosina useimmat ohjelmistoa koskevat päätökset tehtiin tapauskohtaisesti, eikä ohjelmistoa koskevia linjauksia ole mahdollista löytää arkistomateriaalista.

Aineistoni toisen osan muodostavat TES-TV:n, Tesvision ja Mainos-TV:n ohjelmätiedot ovat ensiarvoisen tärkeää materiaalia television kaupallisuutta tutkittaessa, koska ohjelmistojen kautta ohjelmajohtoon tavoitteet välittyvät katsojille. Alun perin suunnittelemani kvantitatiivisen ohjelmistoa-analyysin tekeminen osoittautui mahdottomaksi, koska television alkuvuosien ohjelmista säilyneet tiedot ovat niin hajanaisia ja epätarkkoja, että ohjelmien luokittelu lajityypeittäin olisi ollut erittäin haastavaa eikä edes tutkimusaiheeni kannalta kovin antoisaa. Niinpä päädyin tarkastelemaan TES-TV:n, Tesvision ja Mainos-TV:n ohjelmistojen hallitsevia piirteitä, ohjelmistojen kehittymistä ja eri yhtiöiden ohjelmistojen ominaispiirteitä. Kokosin ohjelmätiedot pääasiassa *Radiokuuntelija*-lehdestä ja Kansallisarkistoon sijoitetusta Television alku Suomessa -kokoelman peruskirjasta. Lisäksi täydensin *Radiokuuntelijan* tietoja *Helsingin Sanomien* avulla.

Televisioyhtiöiden ja niiden ohjelmistojen vastaanoton tarkasteleminen on sitä vaikeampaa, mitä kauemmaksi historiaan kohde sijoittuu. Katsojia ei ole enää mahdollista tavoittaa suoraan, mutta lehtikirjoittelusta voi päätellä, milloin kaupallinen televisio on puhuttanut ja millaisia merkityksiä siihen on tällöin liitetty. Kaupalliset televisioyhtiöt eivät alkuvuosinaan koonneet järjestelmällisesti itseään koskevia lehtijuttuja, joten keräsin aineistoani varten Yleisradion lehtileikearkistosta kaupallista televisiota käsitteleviä yleisönosastokirjoituksia, pääkirjoituksia, pakinoita ja kolumneja. Nämä ai-

neistoni kolmannen osan muodostavat lehtijutut ovat ainoita aikalaistekstejä, joiden avulla voin selvittää, miten katsojat ottivat kaupallisen television vastaan ja millaista keskustelua kaupallinen televisio herätti.

Näissä teksteissä kirjoittajat myös ilmaisevat mielipiteitään enemmän kuin muissa juttutyypeissä. Tarkoitukseni ei ole selvittää, kuka ajatteli mitään tai kuinka moni niin ajatteli, vaan miten kaupallista televisiota merkityksellistettiin. Analyysivaiheessa rajasin aineistoni niihin teksteihin, joissa kaupalliselle televisiolle tuotettiin merkityksiä, ja lopulta erottelin tärkeimmät keskustelut tapausaineistoiksi.

Neljännän osan aineistostani muodostavat arkistolähteiden asiakirjat. Etsin aineistooni ennen kaikkea ohjelmiston rakentamista koskevia asiakirjoja ja papereita, mutta näitä ei juuri löytynyt, koska televisioyhtiöillä ei alkuvuosina ollut varsinaista ohjelmapolitiikkaa. Arkistoaineistojen merkitystä tutkimukselleni vähensi myös se, että Mainos-TV:n ohjelma-arkistosta kyseisiä vuosia koskevat ohjelmapäällikön paperit olivat kokonaan kadonneet. Koska TES-TV:n, Tesvision ja Mainos-TV:n historiasta ei juuri ole kirjoitettu virallisia historioikeja tai akateemista historiantutkimusta, olen joutunut kartoittamaan myös television alkuvuosien tärkeitä tapahtumia ja niiden päivämääriä alkuperäisten asiakirjojen avulla. Keräsin asiakirja-aineiston pääasiassa kolmesta eri arkistosta: Kansallisarkiston Television alku Suomessa -kokoelmasta, Yleisradion arkistossa Tohlopissa sijaitsevasta Tesvision arkistosta sekä Mainos-TV:n arkistosta. Lisäksi monet haastattelemani henkilöt täydensivät aineistoani yksityiskokoelmistaan.

Aineiston viidennen osan muodostavat tutkimusajanjaksolla kirjoitetut aiheeseen liittyvät kirjat ja artikkelit. Käsittelen aikalaisteksteinä myös edellä esittelemiäni Lukkarisen ja Nurmimaan (1988) sekä Hanskin (2001) teoksia. Näiden tekstien avulla pyrin täydentämään ohjelmatietoja ja haastatteluja siltä osin, kun en ole voinut haastatella tutkimukseni kannalta merkittäviä henkilöitä.

Vaikka tutkimusaiheeni synty on vahvasti sidoksissa tiettyyn aineistoon, pohdin edelleen, voinko nimittää työtapaani aineistolähtöiseksi. Ennen kuin uskalsin mennä haastattelemaan suomalaisen tv-toiminnan pioneereja, minun täytyi luoda itselleni jonkinlainen kuva siitä, mitä ja miksi tutkin ja mikä on henkilökohtainen suhteeni kaupalliseen televisioon. Ryhdyin aluksi keräämään lehtileikeaineistoa, tutustuin televisiohistorian tut-

kimuksiin ja pohdin tutkimukseni metodologiaa. Tutkimus tuntui välillä jumiutuneen paikalleen, mutta vasta tämän vaiheen jälkeen pystyin todella identifioimaan itseni televisiotutkijaksi. Samalla vahvistui myös intuitiivinen käsitykseni siitä, mikä kaupallisen television historiassa erityisesti oli tutkimisen arvoista tai mikä suorastaan halusi tulla tutkituksi.

Toisaalta tutkimustani ei voi missään tapauksessa pitää teorialähtöisenä. Ainoa aineistoni keräämistä rajaava tekijä (vuosilukujen lisäksi) oli kaupallisen television käsite. Tutkimukseni kontekstissa käsitettä on kenties eniten määrittänyt ”toisuus”: tutkin televisio toimintaa, joka on historiallisesti asetettu Yleisradion vastapooliksi. Toistaiseksi näyttää siltä, että ainoa kaupallisuuteen liitetty määre, joka kiistatta sopii kaikkiin tutkimukseni kohteena oleviin televisioyhtiöihin, on mainosrahoitteisuus. Muilta osin käsite on historiallinen konstruktio, johon liitettyjen merkitysten löytäminen tulee olemaan tutkimustulokseni. Analyysivaiheessa annoinkin aineiston puhua puolestaan.

Ville Vuolanto (2007, 307) nimittää osuvasti tutkimuslähtöiseksi lähestymistapaa, jossa aineiston luokittelun taustalla vaikuttavat määräävimmin aiheesta esitetyt aiemmat tulkinnat ja niiden käsitteistö. Tämä tulkinta tulee itse asiassa hyvin lähelle grounded theoryn soveltamaa periaatetta, jonka mukaan tutkimuskirjallisuudesta saatu ”herkistävä käsite” auttaa lukemaan aineistoa teoreettisesti. Tutkimuslähtöisyys voisi käytännössä merkitä myös aineisto- ja teorialähtöisen lähestymistavan vuorottelua tutkimuksen eri vaiheissa. Vuolannon mukaan aineistolähtöisyys (tai historiantutkimuksen termein lähdelähtöisyys) tarkoittaa usein sokeutta omille lähtökohtalettamuksille (emt.). Näen kuitenkin asian mieluummin niin, että tutkijan esiymmärrys tutkimuskohteestaan ohjaa aina jossain määrin tutkimusprosessia.

Aatehistoriallinen näkökulma

Kun olin määritellyt tutkimuskohteekseni suomalaisen kaupalliseen televisioon vuosina 1956–1964 liitetyt merkitykset, rajannut aineistoni ja sijoittanut tutkimukseni suomalaisen televisiohistorian tutkimuksen kentälle, minulla oli vielä useita metodologisia ongelmia ratkaistavana.

Tärkeimmät niistä liittyivät aineistoon ja sen analyysiin: miten perustelen sen, että tulkitsen aineistoani sekä ”tosiasioista” että niille annetuista merkityksistä kertovina lähteinä? Entä millaiseksi ymmärrän aineiston ja kontekstin suhteen? Koska tutkimuskohteeni on historiallinen, oli suorastaan välttämätöntä ylittää tieteenalarajat ja etsiä historiantutkimuksesta sopivia tapoja lähestyä kohdettani. Empiirisen aineiston ja televisiota sosiaalisena käytäntönä tarkastelevan teorian väliltä puuttui palanen, jonka avulla tutkimusasetelmastani tulisi eheä. Aatehistoriallinen näkökulma paikkasi tämän kohdan erinomaisesti.

Aatehistoria tutkii asioiden käsittämistä tulkitseamalla asioille annettuja merkityksiä (Hyrkkänen 2002, 57). Markku Hyrkkäsen (emt., 12) mukaan aatehistoriassa ei tutkita vain julkaistuja ajatuksia tai käsityksiä vaan myös käsityksiä, jotka käyvät ilmi inhimillisessä toiminnassa. Juuri tähän (ohjelma)toimintaan sisältyviä merkityksiä pyrin tavoittamaan haastattelemalla kaupallisen television pioneereja. Sen lisäksi, että kaupallisesta televisiosta on olemassa lehtikirjoituksissa, asiakirjoissa ja muissa papereissa julkaistuja käsityksiä, on ohjelmatoiminnan kautta välittynyt vastaanottajille myös kirjoittamattomia ja ehkä ääneen lausumattomiakin määrittelyjä. Myös nämä implisiittiset käsitykset on otettava huomioon, jotta tutkimus voisi tavoittaa edes osan niistä tavoista, joilla kaupallista televisiota on merkityksellistetty. Ajatus siitä, että inhimillisen toiminnan tuotteita ovat myös instituutiot, joita voidaan ”lukea” käsitysten tallenteina (emt., 12), auttoi minua perustelemaan sekä itselleni että kollegoille, miksi halusin tarkastella kaupallisen television merkityksiä nimenomaan instituutiotasolla enkä esimerkiksi yksittäisten ohjelmien tasolla.

Instituutiohistorioiden ja virallisten historiikkien puuttuessa olen joutunut tulkitsemaan aineistoani sekä asiantiloista kertovana että näitä asioita koskevista käsityksistä kertovana lähteenä. Aatehistorian tutkimusta hyvin lähelle tulevassa käsittehistoriassa tätä ei kuitenkaan nähdä ongelmana, vaan aineiston ”kaksimielinen” tulkitseminen kuuluu asiaan (emt., 123). Tutkijalle tällainen analyysitapa on vaativa ja edellyttää ehkä kahden erillisen analyysin tekemistä.

Tutkimukseni alkuvaiheessa yritin pitkään päättää, missä kontekstissa tutkimuskohdettani tarkastelin. Harkitsin vakavasti rakentamani kontekstin tutkimusajanjaksoni kulttuuripoliittisesta keskustelusta ja erityisesti

matalaa ja korkeaa kulttuuria koskevista eronteista, mutta pelkäsin tällaisen rajauksen sulkevan pois tiettyjä, tämän erottelun ylittäviä merkityksiä, joista olin löytänyt viitteitä. Pyrkimykseni on tuottaa analyysiä, joka olisi mahdollisimman oikeudenmukaista aineistoani kohtaan. Tämä edellyttää irrrottautumista Yleisradio-tutkimuksen eetoksesta, vaikka analyysini lopulta vahvistaisikin joitakin tunnettuja käsityksiä kaupallisesta televisiosta.

”Hyrkkäsläisen” aatehistorian käsitys kontekstista on hyvin lähellä kulttuurihistorian tutkimuksen tapaa rakentaa kontekstia tutkimuksen edessä. Kulttuurihistoriallisen tutkimuksen periaatteisiin kuuluu, että konteksti pyritään rakentamaan tutkimuskohteesta ja aineistosta sen sijaan, että tutkimuksen näkökulma määriteltäisiin teorian tai käsitteiden avulla jo ennen aineistoon tutustumista. Tekstin ja kontekstin suhde on tarkkaan ottaen tutkijan tulkintojen – sekä tekstin että kontekstin tulkinnan – suhde. Kontekstit eivät siis ole syitä vaan seurauksia: ne tulevat tulkinnan ja argumentaation tueksi vain, jos historioitsija sattuu päätymään niihin jotakin tekstiä lukiessaan. (Hyrkkänen 1997, 242–245.) Tällainen näkemys kontekstista vaatii tutkijalta vahvaa uskoa siihen, että hän näkee, mikä aineistossa on merkittävää ja mihin se liittyy. Toisaalta aineistolle tarjoutuu samalla tilaisuus yllättää tutkija.

Tutkimusmenetelmiä koskevat valinnat

Television historian tutkimuksen menetelmiä ei tiedotusopissa opetettu opiskeluaikani lainkaan. Tämä johtuu varmasti osittain välineen historian tutkimuksen historiattomuudesta. Tutkimusten harvalukuisuus on johtanut siihen, ettei alalle ole päässyt kehittymään omaa historiografiaa, historiankirjoittamisen teoriaa tai historiaa (Koivunen 1997, 261). Jatko-opintoja aloittaessani käsitykseni siitä, millaisia ontologisia ratkaisuja tutkimusmenetelmien valintaan sisältyy, oli hyvin vajavainen. Näkemys metodista välineenä sopi mahdollisimman huonosti yhteen muiden tutkimuksen luonnetta koskevien ajatusteni kanssa.

Tutkimuksen alkuvaiheessa kahlasin pitkään läpi viestinnän tutkimuksen teorioita ja metodeja. Monta kertaa kuvittelin löytäneeni sopivat käsitteet ja menetelmät, mutta yhtä monta kertaa ne osoittautuivat sopi-

mattomiksi. Vasta kun olin kartoittanut aiemmin tehtyä televisiohistorian tutkimusta ja pohtinut omaa suhdettani siihen, palat alkoivat loksahdella paikoilleen. Ymmärsin, että koko tutkimukseni perustuu sille, millaisena ymmärrän tutkimuskohteeni ja miten sitä mielestäni pitäisi tutkia. Tutkimusasetelmani ei myöskään tarvitse sopia aikaisemmin tehtyjen tutkimusten tarjoamiin kehyksiin, vaikka rakennan tutkimustani suhteessa muihin tutkimuksiin, teorioihin ja metodeihin. Metodin käsite on peräisin kreikan kielen sanasta *methodos*, joka merkitsee ”tietä, jota pitkin päästään tavoitteeseen” (Koivunen 2004, 232). Metodi viittaa siis jo sinällään tutkimuksen prosessiluonteeseen, ja metodologia rakentuu samanaikaisesti kuin ymmärrys tutkimuskohteesta.

Tutkimuksellisina esikuvinani olen pitänyt eräitä kulttuurihistoriallisia viestinnätutkimuksia. Näissä tutkimuksissa minua viehättää erityisesti se, miten laaja empiirinen aineisto pääsee ääneen pitkin tekstiä, ei vain aineistoa esittelevissä luvuissa. Toisaalta niissä ei juuri esitellä tutkimuksessa käytettyjä analyysimenetelmiä. Vuolannon (2007, 36) mukaan historian-tutkimuksessa ei ole yleensääkään ollut tapana pitää tutkimuspäiväkirjoja saati sitten kirjoittaa itsereflektiota lukijoille. Tiedotusopissa suhtautuminen metodologiaan taas on ollut aivan toisenlaista. Metodinsa nimeämällä tutkijat määrittelevät paikkaansa tieteenalalla, ja tutkielmissa arvostetaan erityisesti metodologisia kehittäjiä.

Vaikka analyysimenetelmäni sijoittuvat ennemmin historiallisen kuin yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen traditioon, haluan kiinnittää tutkimukseni myös omaan tieteenalaani tiedotusoppiin tekemällä tutkimusmenetelmäni näkyviksi. Tärkeintä analyysimetodiani nimitän teemoittamiseksi: etsin tekstiaineistostani kaupallista televisiota merkityksellistäviä lausumia ja ryhmittelen niitä aineistosta nousevien teemojen mukaan (ks. esim. Moilanen & Räihä 2001). Käytännössä menetelmä ei eroa kovin paljon esimerkiksi sisällönanalyysistä tai diskurssianalyysistä (joita myös olen harkinnut), mutta menetelmän nimeämisessä on kyse nimenomaan niistä tutkimuspoliittisista keskusteluista, joihin haluan osallistua. Viime vuosien ”muotimetodi” diskurssianalyysi pitää sisällään merkityksiä, joihin en halua tässä tutkimuksessa ottaa kantaa.

Teemoittaminen ei kuitenkaan ole ainoa käyttämäni analyysimenetelmä, vaan aineiston monimuotoisuudesta johtuen analysoin myös ohjel-

mistoja ja luen erilaisia aineistoja ”ristiin” löytääkseni tärkeimmät teemat. Vastaavasti grounded theoryssa aineisto voi olla missä muodossa tahansa, ja aineisto(i)sta löytyneiden käsitteiden tai kategorioiden välille etsitään yhteyksiä (Koskennurmi-Sivonen 2007).

Historiantutkimukseen tutustuminen on pakottanut minut pohtimaan lähdekritiikin merkitystä tutkimuksessani. Lähdekritiikin avulla selvitetään lähteen asema ja tehtävä omana aikanaan sekä se, miten nämä vaikuttavat lähteen sisältämien asioiden paikkansapitävyyteen. Lähdekritiikkiä olen käyttänyt lähinnä analysoidessani arkistoaineistoa asioista ja tapahtumista kertovina lähteinä.

Kohti koherenttia tutkimusasetelmaa

Edellä esittelemäni tutkimuksen kehitysvaiheet ovat todellisuudessa olleet vielä enemmän päällekkäisiä ja limittäisiä kuin tässä tekstissä on ollut mahdollista kuvata. Vaikka tavoitteenani onkin tehdä tutkimusprosessia ja sen monipolvisuutta näkyväksi erityisesti metodologisten valintojen kautta, olen lukemista helpottaakseni joutunut esittämään oman tutkimukseni etenemisen jokseenkin suoraviivaisena.

Haluan korostaa, että tutkimusprosessini on yhä kesken ja on hyvinkin mahdollista, että jotkin tulevan väitöskirjani metodologiset ratkaisut ovat ristiriidassa tässä esittämäni kanssa. Jo tämän artikkelin kirjoittamisen aikana olen pohtinut uudelleen ainakin tutkimusmenetelmäni nimeämistä. Minusta tämä riski kuitenkin kannattaa ottaa, jos siten on mahdollista tehdä tutkimuksesta läpinäkyvämpää ja luotettavampaa. Menetelmällisten ja muiden tutkimuksellisten ratkaisujen selkeämpi esiintuonti saattaa jopa edistää huolellista ajattelua ja tutkimuksen laatua, kuten Vuolanto (2007, 314) toteaa. Ainakin se hälventää tutkijan työhön liittyvää mystiikkaa ja osoittaa, etteivät tutkimukset synny haltioituneesta inspiraatiosta, vaan niitä rakennetaan pala palalta pitkään harkituilla ja hyvin perustelluilla ratkaisuilla.

Lähteet

- Anderson, Christopher & Curtin, Michael (2002) *Writing Cultural History: The Challenge of Radio and Television*. Teoksessa Brügger, Niels & Kolstrup, Søren (toim.) *Media History. Theories, Methods, Analysis*. Aarhus: Aarhus University Press.
- Elfving, Sari (2008) *Taikalaatikko ja tunteiden tulkit. Televisio-ohjelmia ja -esiintyjiä koskeva kirjoittelu suomalaisissa lehdissä 1960- ja 70-luvuilla*. Sarja Media Studies. Tampere: Tampere University Press.
- Hanski, Pentti (2001) *Pöllön siivin. MTV:n vuodet 1955–1984*. Toim. Markku Onttonen. Helsinki: Otava.
- Hietala, Marjatta (2001) Mitä tutkia ja miten? Teoksessa Autio, Sari; Katajala-Pelto, Sari & Vuolanto, Ville (toim.) *Historioitsijan arki & tutkimuksen prosessi*. Tampere: Vastapaino.
- Hujanen, Taisto (1993) *Ajankohtainen kakkonen kohtaa historiansa. Tulkintoja TV2:n ajankohtaisohjelmista ja journalistisesta kulttuurista*. Tutkimusraportti 9/1993. Helsinki: Yleisradio Oy.
- Hujanen, Taisto (1997) From Broadcasting Research to Media Studies. A Historical Review and Analysis of Radio Research in Finland. Teoksessa Carlsson, Ulla (toim.) *Radio Research in Denmark, Finland, Norway and Sweden. Nordicom Review Special Issue* 18:1, 5–21.
- Hujanen, Taisto (2004) *Radio- ja TV-tutkimus Suomessa: yleisradiotutkimuksesta radio- ja tv-opin kautta mediatutkimukseen*. http://www.uta.fi/laitokset/tiedotus/opiskelu/P1_lukemisto/Hujanen.pdf Tarkistettu 17.8.2008.
- Hyrkkänen, Markku (1997) Aatehistorian kontekstit. Teoksessa Kuparinen, Eero (toim.) *Työkalut riviin. Näkökulmia yleisen historian tutkimusmenetelmiin*. Turun yliopiston historian laitoksen julkaisuja n:o 43. Turku: Turun yliopisto.
- Hyrkkänen, Markku (2002) *Aatehistorian mieli*. Tampere: Vastapaino.
- Keinonen, Heidi (2005) Havaintoja suomalaisesta televisiohistorian tutkimuksesta. *Tiedotustutkimus* 28:4–5, 77–84.
- Koivunen, Anu (1997) Lähtökohtia televisiohistorialliseen tutkimukseen. Teoksessa Koivunen, Anu & Hietala, Veijo (toim.) *Kanavat auki! Televisiotutkimuksen lukemisto*. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja A:61. Turku: Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus.
- Koivunen, Anu (2004) Mihin katse kohdistuu? Feministisen elokuvatutkijan metodologinen itsereflektio. Teoksessa Liljeström, Marianne (toim.) *Feministinen tietäminen. Keskustelua metodologiasta*. Tampere: Vastapaino.

- Koskennurmi-Sivonen, Ritva (2004/2007) *Grounded Theory*. <http://www.helsinki.fi/~rkosken/gt.html> Tarkistettu 8.8.2008.
- Lukkarinen, Vilho & Nurmimaa, Väinö J. (1988) *Kun telkkari Suomeen tuli – TES-televisiotoiminnan historia*. Jyväskylä: Kirjayhtymä.
- Moilanen, Pentti & Räihä, Pekka (2001) Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS Kustannus.
- Pajala, Mari (2006) *Erot järjestykseen. Eurovision laulukilpailu, kansallisuus ja televisiohistoria*. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen tutkimuksia 88. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Ruoho, Iris (2001) *Utility Drama. Making of and Talking about Serial Drama in Finland*. Sarja Media Studies. Tampere: Tampere University Press.
- Salmi, Hannu (1997) ”Pyhäkoulujen kilpailija” vai ”kokoava keskipiste?” Suomalais-ta televisiokeskustelua 1940- ja 1950-luvuilla. Teoksessa Koivunen, Anu & Hietala, Veijo (toim.) *Kanavat auki! Televisiotutkimuksen lukemisto*. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja A:61. Turku: Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus.
- Salokangas, Raimo (1996) Aikansa oloinen. Teoksessa *Yleisradion historia, osa 2*. Helsinki: Yleisradio
- Salokangas, Raimo (2005) Mediahistorian tutkimuskohdetta etsimässä. Aatehistorian materiaalista kohti viestintähistoriaa. *Historiallinen aikakauskirja* 103:4, 483–492.
- Vuolanto, Ville (2007) Tutkimusprosessi, metodit ja historiantutkimuksen ominaisuuslaatu. *Historiallinen aikakauskirja* 105:3, 304–316.